

ЕКОНОМІЧНІ СВІТИ ДАНИЛА ЧЕРЕВАТСЬКОГО НА ШПАЛЬТАХ ЖУРНАЛУ «ЕКОНОМІКА ПРОМИСЛОВОСТІ»

Образ «качка-кролик», створений наприкінці XIX ст. американським психологом Дж. Ястровим, історик і філософ Т. Кун визначив як символ наукової революції: усе є миттєва зміна парадигми. Такій зміні парадигми присвячено одну з опублікованих у журналі «Економіка промисловості» статей Данила Череватського «Утка-кролик» індустріального парка» (2016 р.) з нетрадиційним поглядом дослідника на феномен корпоративної розробки шахтного поля. Бізнес-форма з видобутку вугілля приватною фірмою власним обладнанням на власному відводі в полі державної шахти виявилася, як доведено в роботі, свосередним індустріальним парком, а не тільки засобом залучення інвестицій, як вважалося багато років. До речі, сама корпоративна розробка шахтного поля, запропонована концерном «Енерго» за участю Д. Череватського в 1990-х роках, була інноваційним (винахідницьким) рішенням, яке успішно пройшло апробацію на шахті «Красноармійська-Західна» № 1. Історія розробки міститься в колективній роботі вчених ІЕП НАН України та компанії «Донецьксталь», опублікованій у 2013 р. Тема вугільної промисловості для Д. Череватського, який має фах гірничого інженера-електромеханіка, є наскрізною. Достатньо звернутися до статті «Промышленная политика для угольной промышленности» (2012 р.). Але корпоративна розробка шахтного поля посідає особливе місце – саме до неї автор із новими знаннями повернувся через декілька років, збагативши предмет досліджень терміном «гетерархія» та розробивши метод оптимізації спільної вугледобувної діяльності двох суб'єктів (2018 р.). Гетерархією у вугільній промисловості, за класифікацією науковця, є виробнича господарська система, що перебуває під управлінням двох або більше рівноцінних за значущістю центрів. На підставі «прикладу Маленво» обґрунтовано, що вугільним гетерархіям властиві ефекти економіки з екстерналіями, за якими суб'єкти зі

складу гетерархії можуть набути безбитковості, навіть якщо фірми-ієрархії з експлуатації шахт приречені на нерентабельність – потрібен лише ринок екстерналій, що діє за принципом взаємного обміну дарами.

Із вивченням вугільних гетерархій пов'язана і робота «Compositum mixtum одnofакторної виробничої функції» (2020 р.). Автор у процесі пошуку зручного аргументу виробничої функції шахти перелічив як варіанти складеного блага (compositum mixtum) вугільний еквівалент (умовне паливо), гамбургери Біг Мак, чисельність персоналу. Спроба використати вугілля виявилася не зовсім вдалою, оскільки нераціональність «бутербродного індексу» для українських шахт обумовили макроекономічні втручання в мікроекономіку підприємства (перманентне підвищення мінімальної заробітної плати). Але дослідження запам'яталося оригінальністю підходів, що характерно для Д. Череватського як для науковця.

Економіка Робінзона Крузо – ще один світ із творчості Д. Череватського. Модель, розроблена у 30-х роках XX ст. економістами лозаннської школи, є обов'язковою дисципліною курсів з мікроекономіки провідних університетів, але виявилася недооціненою промисловцями. Це взялися виправити вітчизняні науковці, розкривши в економіці формату «1×1×2» («один виробник, один споживач і два товари») риси вертикально інтегрованих систем. Новий підхід дає змогу розраховувати оптимальні режими функціонування таких структур й оцінювати ефективність інвестиційних проєктів, пов'язаних з їх розвитком.

Наступний науковий світ Данило Череватський побудував, коли включив у категоріальне поле світ-системного аналізу поняття «мікрокосм-імперії», «мікрокосм-економіки», «мінісистеми», «мікрокосм-гетерархії», що розширило на мікроекономіку відомий підхід І. Валлерстайна (2019 р.).

Зовсім іншою є робота, що стосується мьобіусних форм, тобто економічних утворень, які, на відміну від звичайних компаній, необхідні їм активи не створюють, не купують і не використовують кооперативно – вони легально застосовують у своїх інтересах власність, яка їм не належить. Поняття мьобіусних форм введено в наукову практику відомим американським ученим Д. Старком та його аспіранткою з Колумбійського університету Е. Воткінс. І тут теж є «качка-кролик». Наприклад: «Рішенням про модернізацію Панамського каналу, яке підтримали 79% панамців, що прийшли на референдум, найбільш задоволеними виявилися китайські бізнес-структури, які керують каналом, бо вони прискорили для себе постачання венесуельської нафти до Китаю, а також китайські суднобудівники. Проект реконструкції Панамського каналу коштував 5,25 млрд дол., на роботи з підняття дорожнього полотна моста Байонн Брідж американці витратили 1,3 млрд дол., ще 2,1 млрд дол. коштували днопоглиблювальні роботи в нью-йоркській гавані. Завдання окупити наслідки «історичних» перетворень покладено на водіїв, які їдуть у Стейтен-Айленд і за кожен проїзд мостом повинні заплатити від 12,50 до 15,00 дол.». Публікація дістала продовження як стаття Nakhlebnichestvo в Енциклопедії неформального (Informality Enciclopedia)¹.

За 10 років склалися такі наукові еккурсії Данила Череватського до чотирьох світів, які він описав на шпальтах журналу «Економіка промисловості»: гетерархії, робінзонада, мікрокосм-аналіз, мьобіусні форми.

Бажаємо нашому колезі, другу та члену редакційної колегії Данилу Череватському довгих щасливих років життя і творчої наснаги.

Перелік публікацій Д.Ю. Череватського в журналі «Економіка промисловості»

1. Череватский Д.Ю. Промышленная политика для угольной промышленности. *Економіка промисловості*. 2012. № 1-2 (57-58). С. 39-49.
2. Амоша А.И., Кожушок О.Д., Радченко В.В., Халимендинов Е.Н., Череватский Д.Ю., Юшков Е.А. От промышленного предприятия к промышленному парку: смена парадигмы на примере ш/у «Покровское» *Економіка промисловості*. 2013. № 1-2 (61-62). С. 13-17.
3. Ильяшов М.А., Левит В.В., Череватский Д.Ю. Трёхмерные индустриальные парки: определение, особенности и направления развития. *Економіка промисловості*. 2015. № 1 (69). С. 74-83.
4. Череватский Д.Ю. «Утка-кролик» индустриального парка. *Економіка промисловості*. 2016. № 4 (76). С. 53-58.
5. Череватский Д.Ю. Смарт-промышленность в разных ракурсах. *Економіка промисловості*. 2017. № 3 (79). С. 145-153.
6. Cherevatskyi D.Yu., Atabyekov O.I. Industrial integrated structures as Robinson Crusoe economies. *Економіка промисловості*. 2017. № 4 (80). С. 63-74.
7. Череватский Д.Ю. Об экстернальной экономике угледобывающих гетерархий. *Економіка промисловості*. 2018. № 4 (84). С. 72-86.
8. Череватский Д.Ю. О мир-системном подходе к исследованию экономики промышленности. *Економіка промисловості*. 2019. № 2 (86). С. 146-159.
9. Череватский Д.Ю. Генеральные акторы мьобіусной экономики. *Економіка промисловості*. 2019. № 4 (88). С. 92-103.
10. Череватський Д.Ю. Compositum mixtum однофакторної виробничої функції. *Економіка промисловості*. 2020. № 4 (92). С. 118-128.

Редакційна рада журналу «Економіка промисловості»

¹ Cherevatskyi D., Shaparovska I. Nakhlebnichestvo. URL: https://www.researchgate.net/publication/353430970_Nakhlebnichestvo_-_Global_Informality_Project.